

УДК 338.2 (477).

Бутнік-Сіверський Олександр Борисович
завідувач економіко–правовим відділом
Науково–дослідного інституту
інтелектуальної власності
Академії правових наук України
доктор економічних наук, професор,
чл.-кореспондент
Академії технологічних наук України;
завідувач кафедри економіки, обліку та
фінансів ІІДО НУХТ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІННОВАТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

РЕЗЮМЕ

У статті розглядається інноватика як наука. Визначено теоретичні засади розвитку інноватики, як складової сучасної економічної теорії. Автором запропоновано розвиток теорії інноватики розглядати за принципами формування свідомості людини, використовуючи закон синархії та науку синергетику, що підтверджує її зв'язок з глобальними економічними процесами.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается инноватика как наука. Определены теоретические основы развития инноватики, как составляющей современной экономической теории. Автором предложено развитие теории инноватики рассматривать по принципам формирования сознания человека, используя закон синархии и науку синергетику, которая подтверждает ее связь с глобальными экономическими процессами.

SUMMARY

In the article innovatics as a science is considered. It is determined the theoretical foundations of the development of innovatics as a component of modern economical theory. Author suggested considering the innovatics theory development, applying the principles of the human's consciousness, using the synergy law and synergy science. That proves its connection with the global economical processes.

Постановка проблеми. Сучасна економічна теорія збагатилася новим напрямком розвитку, до якого віднесено *науку інноватику*, яку характеризують з різних позицій. Так, інноватику ототожнюють з інноваційною економікою у відриві від інноваційної теорії і методології, звужуючи інноватику до технократичності. На думку автора з позиції діалектичного пізнання наука інноватика потребує відповідного розвитку з позиції її теорії, що й стало намаганням автора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Динамічний економічний розвиток України можливий на основі інноваційної складової в умовах глобалізації економічних процесів. З цим пов'язують модернізацію економіки з урахуванням економіки знань. Особливого значення для розвитку теорії науки інноватики набувають дослідження таких вчених: В.Гейця, А.Чухно, Л.Федулової, Н.Апатової, Н.Краснокутської, Н.Гончарової, В.Семиноженка, Ю.Бажала, В.Новицького та інших.

Проте, слід зазначити, що наука інноватика знаходиться ще на початковому етапі свого розвитку.

Мета статті – узагальнення теоретичних аспектів, що стосуються розвитку теорії науки інноватики на діалектичній основі пізнання, використовуючи методи аналогії, порівняльності, синтезу, закономірностей прояву.

Теоретична інноватика спрямована на вирішення проблем розвитку наукової методології інноватики для досягнення ефективної інноваційної діяльності з урахуванням глобальних економічних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Розглядаючи *інноватику* як науку, яка вивчає закономірності процесів розвитку, формування новацій, нововведень, механізмів управління змінами, подолання опору нововведенням, адаптації до них людини, використання та поширення інноваційних потоків, інноваційної діяльності, їх впливу на сферу конкуренції, на розвиток суспільства в цілому [Н.Краснокутська, 1, с. 8–9], слід зазначити її загально економічну природу, яка породжена глобалізацією економіки знань, переходом до епохи систем комунікацій, технологічних проривів, глобалізації бізнесу на інноваційній основі з урахуванням техноглобалізма [П.Степанов, Н.Гончарова, Г.Андрощук, 2].

З позиції теоретичних засад інноватика вирішує проблемні питання створення і розвитку наукової методології, теоретичні проблеми синтезу інноваційно складних організаційно–технічних систем, механізмів формування та передачі знань від зародження та втілення в нових технологіях і продукції (йдеться про процеси дифузії знань, які мають як ендогенний, так і екзогенний вимір [В.Геєць, В.Семиноженко, 3, с. 21]), шляхи та моделі економічної еволюції розвитку економічних систем під впливом посилення процесів міжнародної інтеграції національних економік та швидких темпів модернізації життя на основі інноваційних зрушень.

Наука інноватика є складовою економічної теорії, містить в собі розкриття інноваційної теорії та методології, з якими пов'язують системи управління ефективністю в умовах інноваційної діяльності, удосконалення структури та складових економіки знань, досягнення відповідного рівня капіталізації за рахунок високих наукомістких технологій, дослідження внутрішньої динаміки розвитку при здійсненні технологічного підприємництва.

На думку А.Чухно з позиції сучасних поглядів інноваційно–еволюційна, чи просто еволюційна, економічна теорія, створена Й.Шумпетером, стає дедалі більше поширеною і визначальною в сучасному світі [4, с. 65].

Інноватика, з одного боку, розвивається під впливом глобалізаційних процесів, пов'язаних з масштабами виробництва, мінімізацією трансакційних

витрат, застосуванням єдиної виробничої та торговельної технології, розробкою єдиних стандартів, єдиної рекламної стратегії, можливістю скористатися необмеженими кредитами під мінімальні проценти. З іншого боку, інноватика якісно впливає на розвиток інноваційної діяльності, формування інтелектуального потенціалу, концентрацію джерел на пріоритетних наукових дослідженнях та на наступний продаж високотехнологічної продукції та ліцензій.

Так за даними ООН, сьогодні в світі нараховується близько 60 тисяч материнських транснаціональних компаній (ТНК), які контролюють біля 450 тис. дочірніх компаній та відділень за кордоном. Частка ТНК у світовому ВВП збільшилася за 30 років з 17 до 30%, а кількість ТНК за останню чверть століття більш як у п'ять разів. 500 найпотужніших ТНК реалізують 80% всієї продукції електроніки та хімії, 95% – фармацевтики, 76% – продукції машинобудування. За період з 1980 р. по 1992 р. сумарний ВНП у всіх державах світу зріс з 3,8 до 18,9 трлн. дол., а ріст обсягів торгових оборотів підвищився з 0,3 до 3,5 трлн. дол. У 2001 р. обсяг світової торгівлі зріс на 7% та досягнув 6 трлн. дол., а сумарний ВНП – 29,2 трлн. дол. [5, с. 206–207].

Внаслідок бурхливої активізації інноваційної діяльності на кінець ХХ ст. створилось глобальне інформаційне суспільство і саме США довели світу, що глобалізація стала можливою завдяки дослідженням інноваційних технологій. На базі комп'ютеризації темпи зростання продуктивності праці в США у 90-ті роки зросли удвоє, а починаючи з 1995 р. цей сектор забезпечує США до 30% приросту ВВП. Всі замовлення фірмам у теперішній час надходять тільки в електронному вигляді, що дозволяє зекономити щорічно понад 300 млн. дол. лише на операційних витратах. Обсяг електронних угод у США щорічно подвоюється і у 2000 р. перевищив 250 млрд. дол. [6, с. 44–45].

Розвиток теорії інноватики, на нашу думку, підпорядковується загальним принципам формування свідомості людини, яка проходить стадії від архаїчної та інфантильної свідомості, інтегрованої у природу, до розвиненої трансцендентної свідомості, де поняття часу зникає. Критерієм розвитку

можуть слугувати такі показники, як: інтегральне ускладнення світу, яке враховує взаємодію всіх просторів, та ступінь диференціації колективної свідомості, яка здатна розрізняти це ускладнення світу [С.Удовик, 5, с. 368]. На цій основі знаходить своє застосування закон синархії (в перекладі з грецької – співуправління).

Сутність закону синархії (ідея В.Шмакова) полягає в тому, що світ у своєму різноманітті є стрункий організм, де окремі форми розміщені за ієрархічним законом безконечно ущільнюючого синтезу. Оскільки закон синархії – закон ієрархічний, то у відповідності до нього досягнутий ступінь у синархії відповідає місцю на “драбині удосконалення” Усяка свідомість є поєднання та впорядкування вхідних елементів, за відсутності цього ми отримуємо набір хаотичних та одне від одного незалежних явищ. Чим більша кількість елементів придатних до упорядкування у свідомості і більше можливості встановити закономірності, тим вища її синархія. Синархічне зростання є поглиблення та розширення суб’єктивності особи та підвищення порядку множини. Еволюція йде від хаотичної множини до організованого через розвиток самотності кожного окремого члена [В.Шмаков, 7, с. 88].

В.Шмаков, спираючись на роботи Г.Кантора, утверджував ідею переривчастості розвитку, саме ідея переривчастості узаконює ривок, перепад, прискорене переключення у функціональному розвитку. На ідею переривчастості вказував і В.Вернадський, але лише у другій половині ХХ століття фізики прийшли до аналогічного висновку. Ці ідеї в подальшому, незалежно від В.Шмакова, знайшли розвиток в роботах лауреатів Нобелівської премії І.Пригожина і Г.Хакена та покладені в основу нової науки – синергетики, що є новим світобаченням. Синергетика досліджує механізми глобальної економіки, ієрархічної організації світу, феномени самоорганізації і саморозвитку, нелінійності та неврівноваженості, становлення “порядку через хаос” та нестабільності як основоположної характеристики процесів еволюції [5, с. 373–374].

На цій основі С.Удовик робить висновок, що глобалізація – це процес переходу від ієрархічного централізованого порядку організації і пізнання статичного світу до синархічного порядку динамічного світу, що розвивається, у всіх його проявах [5, с. 385].

Розглядаючи розвиток теорії науки інноватики з позиції закону синархії та з позиції науки синергетики, можна виділити аналогічні прояви в інноваційній діяльності, на відповідних рівнях економічної системи, тобто від хаосу до ієрархічно організованої економічної системи, що саморозвивається. Саме тут можна бачити прояв ідеї переривчастості розвитку, якщо розглядати теорію “довгих хвиль” М.Кондратьєва, цикл яких охоплює більш як півстоліття і чинники яких містяться в технічних винаходах, в їхньому широкому застосуванні. Це також проявляється при спрямуванні інноваційної діяльності на накопичення інтелектуального потенціалу, який згодом під впливом інноваційного підприємництва та трансформації інтелектуальної власності впроваджується в господарський обіг з метою отримання додаткової вартості в процесі її комерціалізації.

Ознаки синергетики мають прояв при переході від однієї технології до іншої, який не є поступовим і неперервним. Розвиток кожної технології характеризується за допомогою логістичної S-подібної кривої, яка відображає залежність між витратами, пов’язаними з розробкою нової технології чи нового продукту та результатами, одержаними від вкладених коштів.

З теоретичної точки зору сучасна економічна теорія збагатилася новим напрямком розвитку, до якого віднесено науку інноватику, і в ній виокремлюється інтелектуальна власність, як право на результат інтелектуальної діяльності, та інтелектуальна економіка, яка спирається на теорію і методологію інтелектуального капіталу [8, с. 74].

Теорія інноватики з практичної точки зору знаходить свій прояв при реалізації організаційно-методичних заходів, спрямованих на створення інноваційного середовища на різних рівнях управління. На цій основі

формується державна інноваційна політика та визначаються шляхи ефективного розвитку країни з урахуванням глобальних економічних процесів.

Висновки. Наука інноватика є складовою економічної теорії і містить в собі розкриття інноваційної теорії та методології. Інноватика, з одного боку, розвивається під впливом глобалізаційних процесів, з іншого боку, інноватика якісно впливає на розвиток інноваційної діяльності, формування інтелектуального потенціалу.

Розвиток теорії науки інноватики слід розглядати через призму закону синергії та з позиції науки синергетики.

В науці інноватиці виокремлюється інтелектуальна власність та інтелектуальна економіка.

Література

1. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
2. Степанов О.П., Гончарова Н.П., Андрощук Г.О. Інноваційний бізнес: кредитно–модульна система: Навч. посібник. – К.: Книжкове вид–во НАУ, 2007. – 420 с.
3. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
4. Чухно А. Й.Шумпетер – засновник еволюційної економічної теорії // Економіка України. – № 7. – 2007. – С. 65–73.
5. Удовик С.Л. Глобализация: семиотические подходы. – М.: Рефл–бук; – К: Ваклер, 2002. – 480 с.
6. Соколенко С.И. Производственные системы глобализации: Сети. Альянсы. Партнерства. Кластеры: Укр. контекст. – К.: Логос, 2002. – 646 с.
7. Шмаков В. Закон синергии и учение о двойственной иерархии монад и множеств. – К.: София, 1999. – 320 с.

8. Бутнік–Сіверський О. Інноватика та інтелектуальна економіка (теоретико–методичний аспект) // Теорія і практика інтелектуальної власності. – № 6. – 2007. – С. 68–81

[Надруковано: Зб. наук. праць «Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності». – Маріуполь: ПДТУ, 2008. – С. 22–24]